

Datum 2018-04-13
Dokumenttyp Yttrande
Diarienummer 2018/0022
Ert diarienummer Fi2018/00106/DF
Handläggare Andreas Richter

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över slutbetänkande Reboot – omstart för den digitala förvaltningen (SOU 2017:114)

Myndigheten för delaktighet arbetar för ett samhälle där alla kan vara delaktiga, oavsett funktionsförmåga. Myndigheten för delaktighet (MFD) lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet tillstyrker merparten av förslagen och har synpunkter på utformningen av vissa förslag. Synpunkterna handlar sammanfattningsvis om att utformningen av den digitala förvaltningen behöver göras i linje med funktionshinderspolitikens mål och inriktning.

Behovsdriven utveckling behöver på ett tydligare sätt knytas ihop med funktionshinderspolitikens inriktning mot universell utformning och den föreslagna digitaliseringspolitikens mål.

MFD anser att samverkan även behöver ske med civilsamhället inklusive funktionshinderorganisationer.

MFD anser att ett förslag till mål för riksdagen att besluta om, liksom för statliga myndigheters digitaliseringsarbete, bör innehålla begreppet universell utformning.

MFD tillstyrker förslaget att staten ska utfärda elektronisk identitetshandling men anser att förslaget om en fysisk identitetshandling inte i tillräckligt hög grad redogör för huruvida tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning vid användning av identitetshandlingen kan garanteras.

MFD anser även att det i ett uppdrag till Myndigheten för digital förvaltning om att ta fram en dialogruta måste ingå att föreslå hur webbtillgänglighetsdirektivets krav ska mötas i en sådan dialogruta.

MFD rekommenderar att regeringen eller en myndighet som regeringen föreslår, ser över hur förvaltare och gode män kan företräda personer digitalt utan att utge sig för att vara dessa personer.

MFD anser att den myndighet som har tillsynsansvar för eIDAS-förordningen bör samverka med den myndighet som har tillsynsansvar för webbtillgänglighetsdirektivet kring frågor om betrodda tjänsters tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

MFD tillstyrker förslaget att mottagare ska ha rätt att begära digital post från statliga myndigheter. Myndigheten bedömer att detta kan öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning gentemot användning av traditionell post.

Myndighetens synpunkter

Avsnitt 3.3 Med användaren i fokus och avsnitt 3.4 Utanförskap

Myndigheten för delaktighet anser att behovsdriven utveckling behöver knytas ihop med den funktionshinderspolitiska inriktningen om universell utformning och det föreslagna målet för digitalisering av offentlig sektor.

Utredningen om inrättande av en myndighet för digitalisering av den offentliga sektorn har formulerat detta i sin första delrapport till regeringen: ”Myndigheten ska utveckla, samordna och stödja den offentliga sektorns arbete med användardriven verksamhetsutveckling. I detta ingår att ge stöd till myndigheter i samband med digitala investeringar och att digitala lösningar utformas på ett användarcentrerat sätt där principen om universell utformning ska vara vägledande.”

Att förena behovsdriven utveckling och universell utformning är i linje både med funktionshinderspolitiken och det föreslagna målet för digitaliseringen av offentlig sektor. Detta då principen om universell utformning är en av fyra huvudinriktningar för funktionshinderspolitiken och då målet för digitaliseringsstrategin är att verka för att göra det så enkelt som möjligt för så många som möjligt.

Synpunkter på utredningens förslag och bedömningar

Avsnitt 5.1 Om samverkan – möjligheter och befogenheter

MFD anser att samverkan kring utformning även ska ske med civilsamhället, inklusive funktionshinderorganisationer. Det är en förutsättning för att säkra att tjänsterna utvecklas utifrån användarnas behov.

Genom en sådan samverkan säkras användarperspektivet i strategiska diskussioner. Ett av målen för politiken för det civila samhället är att stärka det civila samhällets förutsättningar att bidra till samhällsutvecklingen. Sverige har även ett åtagande enligt artikel 4.3 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som innebär att företrädare för personer med funktionsnedsättning ska vara delaktiga i beslut som rör personer med funktionsnedsättning. I den europeiska koden för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen finns riktlinjer och verktyg för hur samverkan mellan myndigheter och civilsamhället kan ske.

Avsnitt 7 Mål för den offentliga förvaltningens digitaliseringsarbete

MFD tillstyrker utredningens förslag att regeringen ska föreslå mål för riksdagen att besluta om samt mål för statliga myndigheters digitaliseringsarbete. MFD anser att en förutsättning för att nå de föreslagna målen är att de genomsyras av den funktionshinderspolitiska inriktningen mot universell utformning.¹ Universell utformning leder till tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning och är därmed en förutsättning för att de ska kunna ta del av den digitala förvaltningens service. MFD förordar därför att komplettering görs genom att universell utformning skrivs in i målet.

Ett sätt att inkludera universell utformning i målet är att formulera det som ”Den statliga förvaltningens användning av digitala medel ska genom universell utformning och god användbarhet leda till att det blir så enkelt som möjligt för så många som möjligt att utöva sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter samt ta del av förvaltningens service.”

¹ Styrutredningen för funktionshinderspolitiken har i uppdrag att beskriva tillämpningen av principen om universell utformning och ska lämna sitt slutbetänkande senast den 31 januari 2019

Avsnitt 8.2 Ramverk för styrning av den digitala förvaltningen

MFD tillstyrker utredningens förslag att Regeringskansliet ska fastställa en intern process för beredning av initiativ, utvärdering och beslut kring förvaltningsgemensamma digitala funktioner. MFD anser vidare att det i Regeringskansliets interna process bör ingå att samråda med civilsamhället inklusive funktionshinderorganisationer. Samverkan bör ske både på strategisk nivå kring relevanta initiativ och för att inhämta erfarenheter från användarrepresentanter vid utvärdering av funktionerna. Den europeiska koden för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen är ett användbart verktyg för denna samverkan.

Avsnitt 12 Statlig elektronisk identitetshandling

Myndigheten för delaktighet tillstyrker förslaget att staten ska utfärda elektroniska identitetshandlingar. Myndigheten har dock synpunkter på förslaget att staten inte ska utfärda mobila elektroniska identitetshandlingar. Utredningen redogör inte för vilka konsekvenser förslaget får för personer med funktionsnedsättning som har behov av tillgängliga lösningar för att identifiera sig elektroniskt. Såvida det inte tillhandahålls universellt utformade läsare för att individer ska kunna identifiera sig med den fysiska identitetshandlingen finns det en risk att personer med vissa funktionsnedsättningar inte kan legitimera sig utöver vid fysiska möten med det offentliga. Det är därför väsentligt att regeringen ser över hur staten kan garantera att alla personer oavsett funktionsförmåga kan identifiera sig på jämlika villkor. Möjligheten att använda den föreslagna statliga fysiska elektroniska identitetshandlingen för att legitimera sig är enligt MFD inte tillräcklig. För att säkerställa tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning anser MFD därför att följande behöver beaktas:

- att det ska finnas krav på utfärdare av elektroniska identitetshandlingar att utforma dem universellt, alternativt
- att utfärdare tillhandahåller likvärdiga tillgängliga alternativa elektroniska identitetshandlingar, alternativt
- att staten tillhandahåller en likvärdig icke-fysisk elektronisk identitetshandling för att säkra att alla har tillgång till en användbar sådan.

Avsnitt 14.3.6 Modell för dialogrutor med valbara elektroniska identitetshandlingar

Myndigheten för delaktighet tillstyrker förslaget att användarens upplevelse vid elektronisk identifiering ska vara densamma oavsett vilken myndighet personen identifierar sig mot. MFD anser att det förbättrar förutsättningarna för vissa grupper av personer med funktionsnedsättning att känna tillit vid identifiering mot offentliga e-tjänster. MFD anser att det i det föreslagna uppdraget till Myndigheten för digital förvaltning bör ingå att föreslå hur modellen kan möta webbtillgänglighetsdirektivets krav. Det handlar då inte enbart om att ta fram en modell för hur dialogrutan ”ser ut”, utan även dess funktionalitet avseende webbtillgänglighet.

Eftersom den dialogruta med valbara elektroniska identitetshandlingar som erbjuds kommer att finnas på en myndighets webbplats eller i en app kommer den att omfattas av webbtillgänglighetsdirektivets krav.

Kapitel 15 Arbetstagare, student, ställföreträdare – och elektronisk identifiering

Utredningen behandlar inte den problematik som finns kring att förvaltare/god man inte på ett ändamålsenligt sätt kan representera den de företräder i den digitala förvaltningens tjänster. Myndigheten för delaktighet föreslår att regeringen agerar för att förvaltare och gode män ska kunna företräda personer även i den digitala världen med sin egen identitet.

MFD bedömer att samtliga offentliga e-tjänster ska utformas så att det är möjligt att identifiera sig och få åtkomst till e-tjänster i egenskap av den roll en person utövar. Det är viktigt att gode män och förvaltare i relation till myndigheter, banker med flera inte utger sig för att vara den person de företräder.

MFD anser att regeringen behöver innovera inom området god man och förvaltare, då många individer i dag företräds av en god man eller förvaltare och då det råder brist på personer som kan företräda dem. Med nuvarande system är det rimligt att anta att behovet inte kommer att minska, i och med den demografiska utvecklingen.

Kapitel 19 Betrodda tjänster

Myndigheten för delaktighet anser att betänkandet saknar en analys kring hur det ska säkras att betrodda tjänster är tillgängliga för personer med

funktionsnedsättning. eIDAS-förordningen anger att betrodda tjänster och slutanvändarprodukter ska göras tillgängliga för personer med funktionsnedsättning - om det är genomförbart. MFD anser att det är väsentligt för en effektiv digital förvaltning att så många som möjligt, inklusive personer med funktionsnedsättning, kan använda betrodda tjänster och slutanvändarprodukter.

Det finns en viss överlappning mellan webbtillgänglighetsdirektivet och eIDAS kring tillgänglighet, men de kompletterar varandra då även betrodda tjänster som inte tillhandahålls av det offentliga omfattas av eIDAS-förordningen.

Som MFD har påpekat är det i andra delar av remissvaret väsentligt att alla delar av e-tjänster är tillgängliga för att alla personer, oavsett funktionsförmåga, ska kunna ha digital kontakt med det offentliga. Om det finns brister i tillgängligheten i till exempel en digital identifikation riskerar individer att utestängas från användning av andra tjänster, så som brevlådetjänst eller Mina sidor hos en myndighet.

Det är väsentligt att tillsynen av eIDAS-förordningen omfattar en analys av de betrodda tjänsternas och slutanvändarprodukternas tillgänglighet. I en sådan tillsyn är det även relevant med samordning med den myndighet som har tillsynsansvar för webbtillgänglighetsdirektivet. Dels kan det finnas överlappningar mellan förordningen och direktivet, dels handlar det om samma principer om digital tillgänglighet.

Kapitel 21 En lag om infrastruktur för digital post

Myndigheten för delaktighet tillstyrker förslaget i avsnitt 21.4 att mottagare har rätt att begära digital post från statliga myndigheter, om det inte finns särskilda skäl. MFD tillstyrker även förslaget i avsnitt 21.3 att den myndighet som regeringen föreslår ska tillhandahålla brevlådetjänster för digital post. Kombinationen av dessa två förslag innebär att tillgängligheten för en del personer med funktionsnedsättning ökar då de kan läsa digital post med rätt utrustning. Detta under förutsättning att brevlådetjänsten kommer att erbjudas via webb eller en mobilapplikation och därmed omfattas av webbtillgänglighetsdirektivet.

MFD stödjer också utredningens bedömning att mottagare inte enbart ska erbjudas digital post. Detta eftersom det utestänger personer som inte är digitalt delaktiga.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande), avdelningschef Åse-Marie Linderö och utredare Andreas Richter (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

Malin Ekman Aldén

Andreas Richter